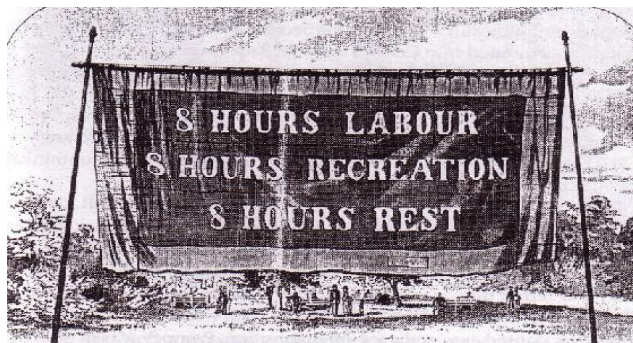

ΕΝΟΤΗΤΑ 13 – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Πληθυσμιακές μεταβολές

- Βελτίωση βιοτικού επιπέδου → εντυπωσιακή αύξηση πληθυσμού.
- Εσωτερική μετανάστευση : προς βιομηχανικές πόλεις → εργατικά προάστια.
- Εξωτερική μετανάστευση : προς ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία.

Κοινωνικοί μετασχηματισμοί

- **Αριστοκράτες – μεγαλογαιοκτήμονες** : πανίσχυροι στην ανατολική και μεσογειακή Ευρώπη, με σημαντικό ρόλο στην Αγγλία, με περιορισμένη επιρροή στη Γαλλία.
- **Αστοί** : η κυρίαρχη κοινωνική τάξη. Διακρίνονται σε α) *μεγαλοαστούς* (βιομήχανοι, μεγαλέμποροι, τραπεζίτες) → διέθεταν πλούτο, κοινωνικό κύρος, πολιτική επιρροή β) *μεσοαστούς* (βιοτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες) και γ) *μικροαστούς* (δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι).
- **Αγρότες** : η πλειονότητα των Ευρωπαίων. Ζούσαν υπό ασταθείς συνθήκες, πολλοί μετανάστευαν.
- **Εργάτες** (άνδρες, γυναίκες, παιδιά) : αυξάνονταν συνεχώς, εργάζονταν 12-16 ώρες, έπαιρναν μισθούς πείνας, ζούσαν σε μικρά-ανθυγιεινά σπίτια, πέθαιναν νέοι.

Σοσιαλιστικές θεωρίες

- **Σοσιαλισμός** : θεωρίες του 19^{ου} αι. που τόνιζαν την προτεραιότητα του κοινωνικού (social) συμφέροντος.
- **Ουτοπικός σοσιαλισμός** : επικράτηση μιας εξιδανικευμένης μορφής κοινωνίας.
- **Κομμουνιστικό Μανιφέστο** (1848, Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς)
- **Το Κεφάλαιο** (Καρλ Μαρξ) : κύρια αιτία κοινωνικής αδικίας το ότι οι ολιγάριθμοι αστοί ήταν ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής.
- **Μαρξισμός** : η εργατική τάξη πρέπει να οργανώσει δικό της πολιτικό κόμμα, να ανατρέψει τον καπιταλισμό, να πάρει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής → νέα κοινωνία δίχως τάξεις και χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Η ανάπτυξη του συνδικαλισμού

- Άθλιες συνθήκες ζωής → οι εργάτες ξεσηκώνονται. Μετά το 1830 διεκδικούν οργανωμένα αιτήματα, όπως η οκτάωρη εργασία.
- 1838 η αγγλική Ένωση Εργατών δημοσίευσε τη *Χάρτα του Λαού* : οι χαρτιστές (τα μέλη της) διατύπωναν πολιτικά αιτήματα (π.χ. καθολική ψηφοφορία για τους άντρες).

- 1^η Μαΐου 1886 εργατική απεργία στο Σικάγο με αίτημα την καθιέρωση του οκτάωρου πνίγηκε στο αίμα (από το 1890 άρχισε ο εορτασμός της Πρωτομαγιάς ως παγκόσμιας ημέρας των εργατών).
- Τέλη 19^{ου} αι. το εργατικό κίνημα πέτυχε : μείωση ωρών εργασίας σε 10, δημιουργία ταμείων ασφάλισης (ατυχήματα, ασθένειες, απολύσεις), υπογραφή συλλογικών συμβάσεων εργασίας με εργοδότες (ορισμός κατώτερων αμοιβών).

Η πολιτική οργάνωση των εργατών

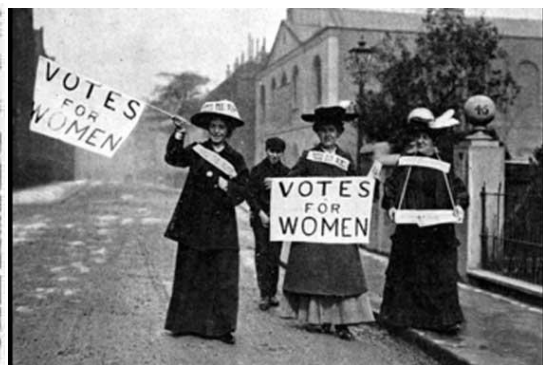
- 1864 στο Λονδίνο ιδρύθηκε η πρώτη *Διεθνής Ένωση Εργατών* (πρώτη Διεθνής).
- 1889 στο Παρίσι ιδρύθηκε η δεύτερη Διεθνής.
- Δημιουργία πολλών σοσιαλιστικών και εργατικών κομμάτων σ' όλη την Ευρώπη.
- Καρλ Λίμπκνεχτ, Ρόζα Λούξενμπουργκ, Λένιν και άλλοι σοσιαλιστές : ανατροπή καπιταλισμού με επανάσταση - εγκαθίδρυση νέου σοσιαλιστικού καθεστώτος.

Το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας

- Το 19^ο αι. οι γυναίκες εργάζονταν σε εργοστάσια και επιχειρήσεις → οικονομική ανεξαρτησία, διεκδίκηση νομικής και πολιτικής χειραφέτησης.
- 1903 η Αγγλίδα Έμελιν Πάνκχορστ ίδρυσε την *Κοινωνική και Πολιτική Ένωση Γυναικών* (παραχώρηση πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες).

Σικάγο – Ο ματωμένος Μάης του 1886

Γυναίκες διεκδικούν τα πολιτικά τους δικαιώματα

A. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΟΡΟΙ : σοσιαλισμός, ουτοπικός σοσιαλισμός, Κομμουνιστικό Μανιφέστο, Το Κεφάλαιο, μαρξισμός, Χάρτα του Λαού - χαρτιστές, Διεθνής Ένωση Εργατών (πρώτη Διεθνής), δεύτερη Διεθνής, Κοινωνική και Πολιτική Ένωση Γυναικών.

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ :

1. Ποιες πληθυσμιακές μεταβολές έφερε η βιομηχανική επανάσταση;
2. Ποιοι κοινωνικοί μετασχηματισμοί προέκυψαν λόγω της βιομηχανικής επανάστασης;
3. Ποιες ήταν οι σοσιαλιστικές θεωρίες που γεννήθηκαν το 19^ο αιώνα;
4. Τι γνωρίζετε για την ανάπτυξη του συνδικαλισμού κατά το 19^ο αιώνα;
5. Ποιες ήταν οι πρώτες πολιτικές εργατικές οργανώσεις;
6. Τι γνωρίζετε σχετικά με το κίνημα για τη χειραφέτηση της γυναίκας;

ΕΝΟΤΗΤΑ 13 – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Να συμπληρώσετε τα κενά :

α. Μετά το 1850 αυξήθηκε εντυπωσιακά ο ..... στην Ευρώπη. Η εσωτερική μετανάστευση προς τις ..... δημιούργησε τα ..... προάστια, ενώ η εξωτερική μετανάστευση κατευθύνθηκε στις ..... , στον ..... και στην .....

β. Οι εργάτες άρχισαν να διεκδικούν οργανωμένα τα αιτήματά τους μετά το ..... . Κύριος τρόπος διεκδίκησης ήταν οι ..... . Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα το εργατικό κίνημα είχε πετύχει τη μείωση των ..... σε δέκα, τη δημιουργία ταμείων ..... και την υπογραφή των ..... εργασίας.

2. Στις παρακάτω προτάσεις να σημειώσετε Σωστό ή Λάθος (να διορθώσετε το λάθος).

α. Οι αριστοκράτες ήταν η κυρίαρχη κοινωνική τάξη του 19^{ου} αιώνα.

β. Στο *Κεφάλαιο* του Καρλ Μαρξ υποστηρίζεται ότι η κοινωνική αδικία οφείλεται στη συγκέντρωση των μέσων παραγωγής στα χέρια λίγων αστών.

γ. Ο εορτασμός της εργατικής πρωτομαγιάς καθιερώθηκε το 1890 μετά την αιματηρή απεργία στο Σικάγο την 1^η Μάη του 1886.

δ. Οι γυναίκες πρώτα διεκδίκησαν πολιτικά δικαιώματα κι έπειτα την οικονομική τους ανεξαρτησία.

3. Αφού μελετήσετε την πηγή που ακολουθεί και λαμβάνοντας υπόψη σας και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στους παράγοντες που οδήγησαν στην εμφάνιση και ανάπτυξη του συνδικαλισμού των εργαζομένων.

Το εργατικό κίνημα ως τρόπος ζωής

Το εργατικό κίνημα ήταν οργάνωση αυτοάμυνας, διαμαρτυρίας, επανάστασης. Αλλά για τους φτωχούς εργαζομένους ήταν κάτι περισσότερο από όργανο πάλης: ήταν επίσης και τρόπος ζωής. [...] Ο τρόπος ζωής που οι ίδιοι σφυρηλατούσαν για τον εαυτό τους –ζωή συλλογική, μαχητική, ιδεαλιστική και απομονωμένη– προϋπέθετε το κίνημα, γιατί ο αγώνας ήταν η πεμπτούσια της. Με τη σειρά του το κίνημα τής έδινε συνοχή και λόγο ύπαρξης.

E.J. Hobsbawm, Η εποχή των επαναστάσεων, μτφρ. Μ. Οικονομοπούλου, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1990, σ. 279.

Παιδιά-εργάτες στα ανθρακωρυχεία της Αγγλίας την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης